

ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.32838/2710-4656/2021.4-3/17>

Гурдуз А. І.

Бердянський державний педагогічний університет

«НЕ ЛЮДИ, ЛЮДИ, НЕЛЮДИ» НАТАЛКИ ЛІЩИНСЬКОЇ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ФЕНТЕЗІЙНОЇ РЕЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ

Ступінь заангажованості фентезі перших десятиліть XXI ст. зростає, процеси його політизації варіативні. Інтерпретація національних суспільно-політичних реалій у сучасному фентезі досі не досліджена, її вивчення здатне сприяти розкриттю питань національної самоідентифікації. Органічні в означеному контексті «Не люди, люди, нелюди» Н. Ліщинської.

Мета нашої статті – вперше визначити спільність і специфіку рецепції в «Не людям, людям, нелюдям» національних соціально-політичних реалій у контексті жанрових тенденцій перших десятиліть XXI ст.

«Не люди, люди, нелюди» тяжіють до міського фентезі, виявляючи риси політичного фентезійного роману. Складна художня тканина твору одним зі смислових центрів має мешап-стратегію. Цілісною картиною доля України від часів Київської Русі до перших десятиліть XXI ст. постає завдяки піднесенню як частини необмежено довгого існування козака-характерника Дуборіза та як об'єкт спостереження богині Морани. Окремі етапні події в історії країни у зв'язку з політикою сусідніх Росії й Білорусі інтерпретовані як результат впливу надприродних сутностей на російських політичних очільників. Зосередженість на фентезійно аранжованих подіях Революції Гідності та використання окремих жанрових прийомів зближує роман із «Домом, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог. Ставка Н. Ліщинської на техніку мешапу не випадкова: у властивих мешап-прозі умовах атак монстрами патріотичний мотив захисту країни природно актуалізований. Наскрізним у «Не людям, людям, нелюдям» є мотив дводушництва та пов'язаний із ним мотив Іншості. Закономірно до світової фентезійної практики образи Інших у Н. Ліщинської зазнають вампіризації, і це психологічна вампіризація. Описана діяльність таємного відділу з роботи з містичним у структурі державного апарату Росії співвідносна з системою Нічної Варти циклу С. Лук'яненка. З огляду на всю політичну заангажованість роману Н. Ліщинської фентезійні закони тут сприяють перенесенню відповідальності з історичної особи на надприродні сили. У виокремленні рис національної ментальності письменниця йде шляхом протиставлення, однак висока моральність є фактором зближення відмінних національних характерів.

Мешап-стратегія «Не людей, людей, нелюдів» дозволила синтезувати оригінальну й порівняно вільну інтерпретацію українських реалій кінця XX – перших десятиліть XXI ст. з актуальними прийомами фентезійного моделювання: зокрема, виокремлення рис національної ментальності, а також взаємонаближення семантики концептів добра і зла. Спосіб рецепції в романі національних суспільно-політичних реалій органічний жанровим тенденціям. Фіксуємо специфічне для мешап-матриці залучення адаптованих мотивів дводушництва та Іншого із психологічною вампіризацією останнього.

Положення статті можуть бути розвинені в типології рецепції соціально-політичної дійсності у фентезі XXI ст. Інтенсифікації студій окресленого напрямку сприятимуть уточнення термінології фентезійної сфери та дотримання під час досліджень принципів послідовності й системності вивчення художнього корпусу на широкому жанровому тлі.

Ключові слова: фентезі, гендер, інтертекст, типологія, рецепція, імператив.

Постановка проблеми. Динамічне зростання українського (передовсім, жіночого) фентезійного корпусу в перші десятиліття XXI ст. засвідчує розгортання жанру суголосно світовим тенденціям та уважність вітчизняного митця до зарубіжного художнього досвіду, а також посилення національного складника в площині рецепції сучасних суспільно-політичних подій. Прикметною рисою фентезійної прози цього часу можна вважати збільшення питомої ваги в ній ступеня заангажованості, розглядаючи цей феномен у контексті формування різновиду фентезійного політичного роману. Процеси часткової чи послідовної політизації сучасного фентезі варіативні: інтенційні (наприклад, передумови й розпад СРСР у «Домі, в якому...» М. Петросян), метафорично описові (монструозний фашизм і Голокост у «Домі дивних дітей» Р. Рігза, «Лабіринті Фавна» Г. дель Торо і К. Функе та ін.), безпосередні описи з роздумами на відповідну тематику (події Революції Гідності в Україні у «Домі, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог; суспільно-політичні реалії Росії початку XXI ст. в «Amrige 'V'» і «Бетмані Аполло» В. Пелевіна, радянський ГУЛАГ у «Напівжитті» С. Грін тощо).

Інтерпретація національних суспільно-політичних реалій у фентезі третього тисячоліття становить особливе, генетично пов'язане, зокрема, з антиутопічною традицією й досі не досліджуване явище, вивчення якого здатне сприяти розкриттю комплексу важливих нині питань національної самоідентифікації, особливо в постколоніальному ключі. Органічні в означеному фентезійному контексті «Не люди, люди, нелюди» (2018) Наталки Ліщинської присвячено актуальним проблемам становлення й розвитку Української державності, і в пропонованій розвідці вперше визначаємо відповідність роману означеним жанровим закономірностям та його оригінальність на їхньому тлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фентезійна інтерпретація сучасної національної суспільно-політичної дійсності досі не досліджувалася, й аналіз окремих творів цього художнього масиву в такій площині (С. Грін і В. Пелевіна) започатковано нами [4, с. 121]. Певною мірою дотичне до вказаної проблематики студіювання ідеологічного складника фентезі О. Кринициною, К. Корольовим (російського) або Дж. Кавадло (американського), хоча в об'єктиві уваги цих дослідників перебувають національний пафос і трансльовані творами імперативи, а не історична конкретика.

Так само не досліджений поки роман письменниці й науковиці Н. Ліщинської «Не люди, люди, нелюди», складна художня тканина якого одним зі смислових центрів має мешап-стратегію. Значимо, що власне феномен мешап-прози, хоча й потрапляє часом у поле уваги вчених, окреслений мало як у вітчизняному (тут перша спроба розгляду мешап-роману і втілення його концепції в українській прозі належить А. Гурдузу [3], на положення якого в подальшому посилюються Т. Хом'як, О. Ніколова, Я. Кравченко й ін.), так і в зарубіжному літературознавстві (М. Мулві-Робертс, Б. Невський, М. Антоничева, Н. Якавенко й деякі ін.), причому трактований вельми строкато навіть у жанровому форматі (скажімо, у статтях О. Бутеніної і К. Фрумкіна).

Отже, об'єктивне й методологічно виважене вивчення вказаного роману Н. Ліщинської перебуває в руслі актуальних пошуків сучасного літературознавства.

Постановка завдання. Мета пропонованої статті – вперше визначити спільність і специфіку рецепції в романі Н. Ліщинської «Не люди, люди, нелюди» національних соціально-політичних реалій у контексті жанрових тенденцій перших десятиліть XXI ст. Ключовим при цьому є висвітлення а) жанрової специфіки роману; б) способу виокремлення в ньому рис національної ментальності на тлі сучасного фентезі, а також в) ознак розмивання в тексті письменниці полюсів традиційної опозиції добра і зла.

Виклад основного матеріалу. За художніми параметрами «Не люди, люди, нелюди» тяжіють до корпусу міського фентезі, виявляючи водночас риси політичного фентезійного роману. Цілісною панорамою доля України від часів хрещення Київської Русі до перших десятиліть XXI ст. постає завдяки піднесенню як частини необмежено довгого існування «заморочника» й козака-характерника Григорія Дуборіза та як об'єкта спостереження і співпереживання язичницької богині Морани. Неоднозначність і «зайвість» обох цих постатей у сучасності (які іноді змінюють стереотипні для них функції та сполучені з не звичайним для них легендарно-міфологічним контекстом – як «Мара-мойра...» [7, с. 29]) гармонізують коментовану письменницею суперечливість описуваних історичних реалій. Окремі етапні події в історії країни у зв'язку з політикою сусідніх Росії й Білорусі (передовсім кінця XX – початку XXI ст.) інтерпретовані як результат впливу надприродних сутностей на реальних російських політичних очільників (наприклад, на Б. Єльцина

в Біловезькій пуші [7, с. 184]). Фентезійний антураж сповнюють як постаті представників української та світової міфології, так і власне оказіональні авторські образи на зразок душоїдів, дароносців і под. з актуалізацією популярних нині культурних концептів (на кшталт свідомості-лабіринту).

Зосередженість на фентезійно аранжованих подіях Революції Гідності та використання окремих жанрових прийомів зближує роман із ранішим і поспішно зарахованим Т. Белімовою до магічного реалізму [2, с. 375] «Домом, у котрому заблукав час» (2016) В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог. Центральний для твору співавторок феномен Майдану Н. Ліщинською осмислений як історично очікувана подія й відправна точка вже наступних націєтворчих реалій, хоча його оцінка так само висока. Глобальності подій Майдану як «потужної пуповини переродження» [7, с. 222] в осмисленні Григорієм Дуборізом сприяє майже безмежний життєвий досвід героя, котрий бачив «...чимало вибухів і революцій» [7, с. 222]; таке тлумачення синонімічне розумінню доленості Революції Гідності В. Гранецькою, А. Нікуліною й М. Однорог, що в художньому світі останніх відповідні події піднесені в міфологізованому «безчассі» [2, с. 216]. Обидві фентезійні концепції суголосні думці Я. Поліщука, що Майдан окреслив «...межі актуального часоподілу, завершуючи перехідний період посттоталітарного й посткомуністичного суспільства та окреслюючи початок нової фази розвитку, що буде керуватися стратегією незалежної держави» [8, с. 37]. Прийом зупинки часу застосовує й Н. Ліщинська, але вкладає в нього інший сенс: метафорична стагнація зображеного в «музеї» світика Олега Варкіна співвідносна з атмосферою бібліотеки душ у третьому томі «Дому дивних дітей» Р. Рітза, бібліотеки-в'язниці в «Крилах кольору хмар» Д. Корній і Т. Владимірової тощо.

Якщо в тексті Н. Ліщинської поворотні події в долі нації показані крізь призму сприйняття «заморочника» для підкреслення їх історичної системності (співвідносне композиційне рішення знаходить В. Лис у «Столітті Якова», де реальним життям героя хронологічно охоплено максимально можливий у сучасному розумінні заголовний термін), то в творі В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог, навпаки, фрагмент життя низки українців переломлений в оптиці однієї національної події – Євромайдану кінця 2013 – початку 2014 рр., коли сюжетно зупиняється час, і в такий спосіб авторки роману 2016 р. досягають ефекту

глобальності зображуваного в сакралізованій історичний момент.

Тричленна структура простору в «Домі, в котрому заблукав час» і «Не людям, людям, нелюдам» співвідносна. У художньому світі В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог між Богом і людьми перебувають наділені здатністю впливати на людську долю годинникарі. Люди ж у творі Н. Ліщинської, як видно з обіграних у його назві концептів, перебувають між світом надприродних істот (напівзабутих язичницьких божеств Засвіття) і представників різноманітних потвор (нелюдів), до числа яких підтекстно можна зараховувати й моральних монстрів.

Тимчасом як у «Не людям, людям, нелюдам» і «Домі, у котрому заблукав час» прогностичні національно орієнтовані інтенції є оптимістичними, вельми критично оцінює морально-духовний стан сучасної (зображеної в альтернативно-фентезійній метафориці) Великої Британії С. Грін у «Напівжитті» (2014–2016), патріотично, але відверто песимістично відображає реалії пострадянської Росії В. Пелевін у дилогії «Empire ‘V’» і «Бетмані Аполло» (2006, 2013). Водночас коли Н. Ліщинська зосереджена на перспективах сучасної України, В. Гранецька, А. Нікуліна й М. Однорог фокусують увагу на моральному протистоянні майданівців спецпризначенням і неприродності порушення прав людини під час тих подій: «Щоб у центрі європейського міста одні люди переслідували і гнали інших, як звірину, нищили їхне майно, полювали на сплячих і кидали їх за ґрати?» [2, с. 270].

Ставка Н. Ліщинської не на інтертекстуальність загалом, як у попередньому фентезі зі звертанням/згадуванням Революції Гідності («Дім, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог, «Empire ‘V’» В. Пелевіна), а на техніку мешапу, думається, не випадкова: у властивих мешап-прозі умовах атак недружелюбними монстрами патріотичний мотив захисту країни природно актуалізований, що спостерігаємо в «Авраамі Лінкольні, мисливці на вампірів» (2010) С. Грема-Сміта, «Гордості та упередженні і зомбі» (2009) Дж. Остин і С. Грема-Сміта та ін. Недарма О. Ніколова й Я. Кравченко вказують на «ідеологічно дидактичну природу» цього фентезійного піджанру [12, с. 193]. Показове превальювання громадянського обов'язку над особистими переживання Елізабет Беннет із названого роману Дж. Остин і С. Грема-Сміта: «Але я постійно думаю про захист нашої милої Англії, тому що воістину не може бути вищої мети; звичайно,

почуття закоханої дівчини малезні в порівнянні з цим» [10, с. 111]. У цьому зв'язку «Не люди, люди, нелюди» своєрідно підхоплюють імперативіку роману «Із сьомого дна» (2010) Я. Бакалець і Я. Яріша, причому в тому самому ключі підселення до свідомості персонажів-людей надприродних сутностей (в американському й західноєвропейському мешапі, нагадаємо, домінують мотиви протистояння людей ірраціональним, але фізично видимим вампірам, зомбі і под.).

Таким чином, наскрізним у «Не людях, людях, нелюдах» є мотив дводушництва, популярний у фантастико-фентезійному контексті в варіаціях повного підкорення підселеною сутністю основної особистості чи спротиву «власника» тіла небажаному гостю («Ляльководи» Р. Хайнлайна, «Господиня» С. Маєр, «Гонимарник» Д. Корній та ін.) та пов'язаний із ним мотив Іншості, надзвичайно актуалізований наприкінці ХХ – перших десятиліттях ХХІ ст. (Дж. К. Ролінг, С. Маєр, Р. Рітзом, Д. Корній та ін.). Закономірно до світової фентезійної практики образи Інших у Н. Ліщинської зазнають (психічної [11, с. 240]) вампіризації, чим у сполученні комплексу характеристик «Не люди, люди, нелюди» виявляють певну ідейну близькість до «Варт» (1999–2014) С. Лук'яненка.

Описана в романі Н. Ліщинської діяльність таємного відділу з роботи з містичним у структурі державного апарату Росії співвідносна в сучасному художньому контексті з системою Нічної Варти циклу С. Лук'яненка, а в ранішому – очевидно перегукується з аналогічним утаємниченим відділом держапарату у «Князі світу цього» Г. Климова, хоча в українському романі обговорюваний мотив піднесено більш вибагливо, з залученням низки інших мотивів.

Зауважимо, що, при всій політичній заангажованості аналізованого твору фентезійні закони тут сприяють перенесенню відповідальності з історичної особи на надприродні сили. Так, за концепцією книги, першопричиною політичних кроків сучасної Росії є стратегії ірраціонально підселених до особистості очільника країни сутностей (душоїдів Самуїла і Влада), а не його власні рішення. Водночас духовна сила українського козака в тексті підкреслена так само, як і в тексті «Із сьомого дна» Я. Бакалець і Я. Яріша. Загалом книгу Н. Ліщинської відрізняє віра в силу людини.

У виокремленні рис національної ментальності письменниці йде шляхом традиційного вже в сучасному фентезі протиставлення, як і автори знакових сучасних фентезійних текстів початку

ХХІ ст.: С. Кларк у «Джонатані Стренджі і містері Норреллі» та С. Грін у «Напівжитті» (англійці – французи), В. Пелевін у «Бетмані Аполло» (росіяни – французи) й под. Прикметно, що риси Григорія Дуборіза як виразника українства визначає представник західної ментальності, з погляду якої цей «дикий» [7, с. 126] і «дурнуватий слов'янин» [7, с. 128] здатен на самопожертву. Саме високий моральний вчинок Дуборіза в ім'я коханої стає спільним знаменником, який споріднює відмінні національні характери: для Патрика Маккейна «чужий дотепер, цей-от дикий слов'янин раптом став спільником... ні, рідним, другом, братом...» [7, с. 128].

З-поміж численних домінантних в українському фентезі перших десятиліть ХХІ ст. жіночих постатей (зокрема й у політично забарвленому «Домі, у котрому заблукав час» В. Гранецької, А. Нікуліної й М. Однорог), прикметний у романі Н. Ліщинської образ Клеменс: надприродно обдарована, вона жертвує собою заради кохання – потворної натури Генрі Евері і врятовує його після смерті, зливаючись із його душею в одну [7, с. 221]. У християнському всепробаченні цієї жінки й загалом у такому фіналі цієї пари вбачаємо аналогію до гетевського «Фауста», де героя врятовує шире кохання Маргарити Гретхен. Водночас суперечливість у світлі християнського канону авторського коментарю («...світло навіть п'їтьмі не відмовляє в існуванні» [7, с. 221]) цілком органічна загальній концепції «Не людей, людей, нелюдів». Для порівняння: в білоруському християнському фентезі «Сім каменів» (2015) О. Шеїна, котре викликає чіткі паралелі з мінськими подіями «Площі 2010», на які натякає й сам автор [9], провідним образом може бути тільки чоловічий.

Прикметно, що важкі часи у зв'язку з подіями на Донбасі в творі Н. Ліщинської передбачає Яків Міхельзон, дізнаючись про це з «музики небесних сфер» [7, с. 61], а герой «Дому, у котрому заблукав час» відповідні майбутні для нього події бачить у віщому сні. З огляду на відчутний у тексті Н. Ліщинської язичницький мотив єднання з природою музичний мотив вельми органічний (зіставмо з роллю небесної музики в «Семи каменях» О. Шеїна), хоча у фентезійній реальності він, знову ж таки, свідчить про невідворотні й не залежні від людей події.

З огляду на специфіку ракурсів висвітлення подій психологізовані постаті протестувальників бачимо в «Домі, у котрому заблукав час», а також у фентезійній Еферії з «Семи каменів», тимчасом як у «Не людях, людях, нелюдах» психологічно

розроблено швидше образи представників правлячої влади та особистості, які претендують на цю владу.

Виявляємо в тексті Н. Ліщинської тенденцію розмивання меж між полюсами традиційної бінарної опозиції добра і зла у фентезійному корпусі кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. (мотивовану в романі, крім іншого, складністю описуваних соціально-політичних подій у перехідний і вирішальний для українців час перших декад ХХІ ст.). Наприклад, той факт, що «...світла сила позначила злодія та вбивцю...» [7, с. 124], наводить Григорія Дуборіза на наступні думки: «Хтось може незрячою добротою мостити шлях до пекла, а інший, лютий і лихий, перерубує канати, коли підвісим мостом у Світ якраз переходить зло...» [7, с. 124]. Пригадаймо варіювання аналогічного положення в «Обличчі Чорної Пальміри» (2003) В. Васильєва («Світло легко стає Темрявою, коли розпочинає переслідувати власні інтереси. [...] А Темрява так само легко стає Світлом, коли не переслідує свої» [1, с. 276]), у «Гонимарнику» (2010) («Те, що вчора здавалося добром, легко може стати нині злом, і наоборот теж буває...» [5, с. 74]) або «Зворотному боці світла» (2012) Д. Корній («Світло і темрява – то лишень два боки одного цілого...» [6, с. 183]).

Висновки і пропозиції. Як видно з вищесказаного, покладена в основу «Не людей, людей,

нелюдів» мешап-стратегія дозволила синтезувати оригінальну й відносно вільну інтерпретацію Н. Ліщинської українських реалій кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. з актуальними прийомами фентезійного моделювання: передовсім, виокремлення рис національної ментальності шляхом протиставлення, а також розмивання меж між полюсами класичної опозиції «добро – зло». Компаративний аналіз засвідчив органічність способу рецепції в романі національних суспільно-політичних реалій відповідним жанровим тенденціям і специфічне для мешап-матриці залучення адаптованих мотивів дводушництва та Іншого із психологічною вампіризацією останнього.

Положення пропонованої статті можуть бути розвинені в подальшому розробленні типології рецепції соціально-політичної дійсності у фентезійному мистецтві ХХІ ст., що є продуктивним з огляду на формування нових жанрових різновидів, зокрема політичного фентезійного роману. Інтенсифікації студій окресленого напряму сприятимуть уточненню термінології фентезійної сфери та дотриманню під час досліджень (у першу чергу, в етноімагологічній і постколоніальній площинах) принципів послідовності й системності вивчення художнього корпусу на широкому жанровому тлі.

Список літератури:

1. Васильєв В. Н. Лик Черной Пальмиры. Москва : АСТ: Люкс; Киев : НКП, 2005. 318, [2] с.
2. Гранецька В., Нікуліна А., Однорог М. Дім, у котрому заблукав час : роман. Харків : Фоліо, 2017. 378 с.
3. Гурдуз А. І. Мешап-проза: історія гри з історією. *Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. О. Сухомлинського* : збірник наук. пр. Сер.: Філологічні науки / за ред. В. Д. Будака, М. І. Майстренко. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського. 2013. Вип. 4.11 (90). С. 44–48.
4. Гурдуз А. І. «Напівжиття» Саллі Грін у фентезійному полі кінця ХХ – перших десятиліть ХХІ ст. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія* / гол. ред. серії М. В. Мамич. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. 48. Т. 2. С. 119–122.
5. Корній Д. Гонимарник / передм. Люко Дашвар. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2010. 336 с.
6. Корній Д. Зворотний бік світла: роман / передм. Г. Пагутяк. Харків : Кн. клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 320 с.
7. Ліщинська Н. Не люди, люди, нелюди: роман. Київ : Вид. група КМ-Букс, 2018. 224 с.
8. Поліщук Я. Реактивність літератури. Київ : Академвидав, 2016. 192 с.
9. Шэін Аляксей кінуй выклік Толкіену і Льюісу – напісаў першае беларускае фэнтэзі. *Радыё Свабода*. 2015. 18 красавіка. URL: <http://www.svaboda.org/a/26964781.html>.
10. Austen J., Grahame-Smith S. *Pride and Prejudice and Zombies*. Philadelphia: Quirk Books, 2015. 297 p. PDF Drive. URL: <https://ru.pdfdrive.com/pride-and-prejudice-and-zombies-the-cla-e193723328.html>.
11. *Encyclopedia of the Vampire: The Living Dead in Myth, Legend, and Popular Culture* / ed. S. T. Joshi. Santa Barbara, California; Denver, Colorado; Oxford, England: Greenwood, 2011. XVII, 453 p.
12. Nikolova O. O., Kravchenko Ya. P. Distinctive characteristics of the Ukrainian mashup prose vs. American and European tradition. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2020. № 2. С. 189–194.

**Gurduz A. I. “NOT PEOPLE, PEOPLE, NOT-HUMANS” BY NATALKA LISHCHYNSKA
IN THE CONTEXT OF THE MODERN FANTASY RECEPTION OF NATIONAL
SOCIAL-POLITICAL REALITIES**

The bias degree in fantasy of the first decades of the XXI century is growing, and the processes of its politicization are variable. Interpretation of national social-political realities in the modern fantasy is not researched yet, and its study can contribute to the disclosure of the national self-identification problems. “Not People, People, Not-Humans” by N. Lishchynska are organic in this context.

The purpose of our article is to determine the commonality and specificity of national socio-political realities reception in “Not People, People, Not-Humans” in the context of genre tendencies of the first decades of the XXI century for the first time.

“Not People, People, Not-Humans” tends to urban fantasy, revealing the features of a political fantasy novel. The complex artistic fabric of the novel has a mash-up strategy as one of the semantic centers. A holistic picture of the destiny of Ukraine from the times of Kiyvska Rus to the first decades of the XXI century appears due to its depiction as a part of the indefinitely long existence of the cossack-sorcerer Duboriz and as an object of observation of the goddess Morana. Certain milestones in the state history in connection with the policies of neighboring Russia and Belarus are interpreted as the result of the influence of supernatural beings on Russian political leaders. The focus on the fantasy-arranged events of the Revolution of Dignity and the use of certain genre techniques brings this novel closer to “The House in Which Time Was Lost” by V. Granetska, A. Nikulina and M. Odnoroh. N. Lishchynska’s bet on the mash-up technique is not accidental: in the conditions of attacks by monsters inherent in mash-up-prose, the patriotic motive of defending the country is naturally actualized. The motive of the two-souls being and the related motive of Otherness are constant in “Not People, People, Not-Humans”. Naturally for the world fantasy practice, the images of Others in N. Lishchynska’s text are vampirized, and that is the psychological vampirization. The activity of the secret department for work with the mystical in the structure of the Russia state apparatus, that is depicted in the novel, is correlated with the Night Watch system in S. Lukyanenko’s cycle. For all the political bias of N. Lishchynska’s novel, the fantasy laws here contribute to the transfer of responsibility from the historical figure to the supernatural forces. In distinguishing the features of the national mentality, the writer follows the path of opposition, but high morality of the hero is a factor in the convergence of different national characters.

Mash-up-strategy of “Not People, People, Not-Humans” allowed to synthesize an original and relatively free interpretation of the Ukrainian realities of the end of the XX – the first decades of the XXI centuries with actual techniques of fantasy modeling: highlighting the features of the national mentality, as well as the approximation of the semantics of good and evil concepts. The method of reception in this novel of national socio-political realities is organic to genre tendencies. We find the involvement in the artistic text of adapted motive of the two-souls being and the motive of the Other with the psychological vampirization of the latter, which is specific for the mash-up matrix.

The positions of our article can be developed in the typology of the socio-political reality reception in the fantasy of the XXI century. Refinement of the fantasy-sphere terminology and adherence to the principles of consistency and systematic study of the artistic corpus on a broad genre background will be able to facilitate the intensification of fantasy studies

Key words: *fantasy, gender, intertext, typology, reception, imperative.*